

Karine Dekens en Hein Braaksma

William Schaff

Een poging tot interpretatie

Iedere Groniek bevat afbeeldingen die een artikel illustreren en zo mogelijk verduidelijken. Uiteraard bevat ook dit nummer dergelijke illustraties. Daarnaast echter bevat Groniek nr. 157 ook afbeeldingen die niet een artikel illustreren, maar het thema als geheel. De Verbeelding van het postmodernisme wordt niet alleen verklaard, zij wordt ook verbeeld. De Amerikaanse postmoderne kunstenaar William Schaff (*1973) is bereid gevonden daartoe een aantal van zijn werken af te beelden.

William Schaff is niet de meest bekende postmoderne kunstenaar – of dat terecht is of niet willen we hier buiten beschouwing laten – maar dat neemt niet weg dat hij een geheel eigen verhaal te vertellen heeft.

In al zijn werk gaat het William Schaff om de wisselwerking tussen wat hij leest, denkt en ziet en wat hij daarbij voelt. Zoals zovele postmoderne kunstenaars gaat het enkel om zijn eigen verwerking van de werkelijkheid. Datgene wat op een bepaald moment in zijn leven belangrijk is, is terug te vinden in de tekeningen en etsen die hij maakt. De thema's van Schaff worden veelal verbeeld in donkere, moralistisch aandoende scènes. Daarin gaat het om universele afschuw, over de Holocaust, over kanker en over de individualistische samenleving. De figuren in Schaffs werk proberen angstvallig hun angst en afschuw binnen te houden, maar de angst komt er letterlijk en figuurlijk aan meerdere kanten uit. Daarmee verbeelden zij in belangrijke mate de postmoderne worsteling van de kunstenaar met de werkelijkheid, die hij wordt geacht weer te geven, te becommentariëren en misschien zelfs te overstijgen.

In zijn eerste jaren als kunstenaar (nadat hij in 1996 afstudeerde aan de College of Art van Baltimore, Maryland) was zijn belangrijkste thema de herinnering aan de Holocaust. Het was de weerslag van discussies die hij had met mensen die de Holocaust als niet gebeurd beschouwden. Schaff

ging er meer over lezen en zegt hierover: 'I am twenty-seven years old and I find myself in the grip of Holocaust memory. Not the event itself – I did not live through that – but the collective memories of the event. The image, the testimonies, the music, the denials; all these things combine in such a way that I am left stymied.'¹ Maar wat wil Schaff nog bereiken bij de toeschouwers? Iedereen is het er toch over eens dat de Holocaust verschrikkelijk was? De *Bearing History's Burden* (1997) kan hier verduidelijking bieden. Op de voorgrond bevinden zich figuren die bezig zijn met het kerven van namen van concentratiekampen in de armen van een slachtoffer. Links onder symboliseren de skeletten die uit een boek komen de vele slachtoffers van de Holocaust, die leven in een verleden dat we alleen uit boeken kennen. Op de achtergrond loopt de mens van tegenwoordig, die gedachteloos voorbij lijkt te gaan aan datgene wat gebeurd is. De toeschouwer blijft met de vraag zitten of het de onwil of de onmogelijkheid is om betrokken te zijn bij deze gruwelen, die de oorzaak is van de gedachteloosheid. Schaff bereikt hierbij in de eerste plaats dat de kijker zijn ogen niet kan sluiten voor wat er gebeurd is. Tegelijk dwingt hij hem na te denken over de verhouding van de kijker met het gebeurde en met de weergave daarvan.

Tot 1999 vormt de herinnering aan de Holocaust het belangrijkste thema in Schaffs werk. Hij verhuist in dat jaar naar Providence, Rhode Island en heeft daar moeite met het vinden van een galerie die zijn werk ten toon wil stellen. Om zijn werk toch onder de aandacht van het publiek te brengen gaat hij kleine boekjes met beeldverhalen uitgeven onder de titel *Notes to a friend silently listening*. De verhalen gaan over verschillende dingen die Schaff op dat moment bezig houden of geraakt hebben. Dat zijn zeer diverse onderwerpen. Zo is er een boekje over Mexicaans worstelen, één over een man die zijn vrienden schrijft en een boekje over God en welke opdracht deze Schaff meegeeft.

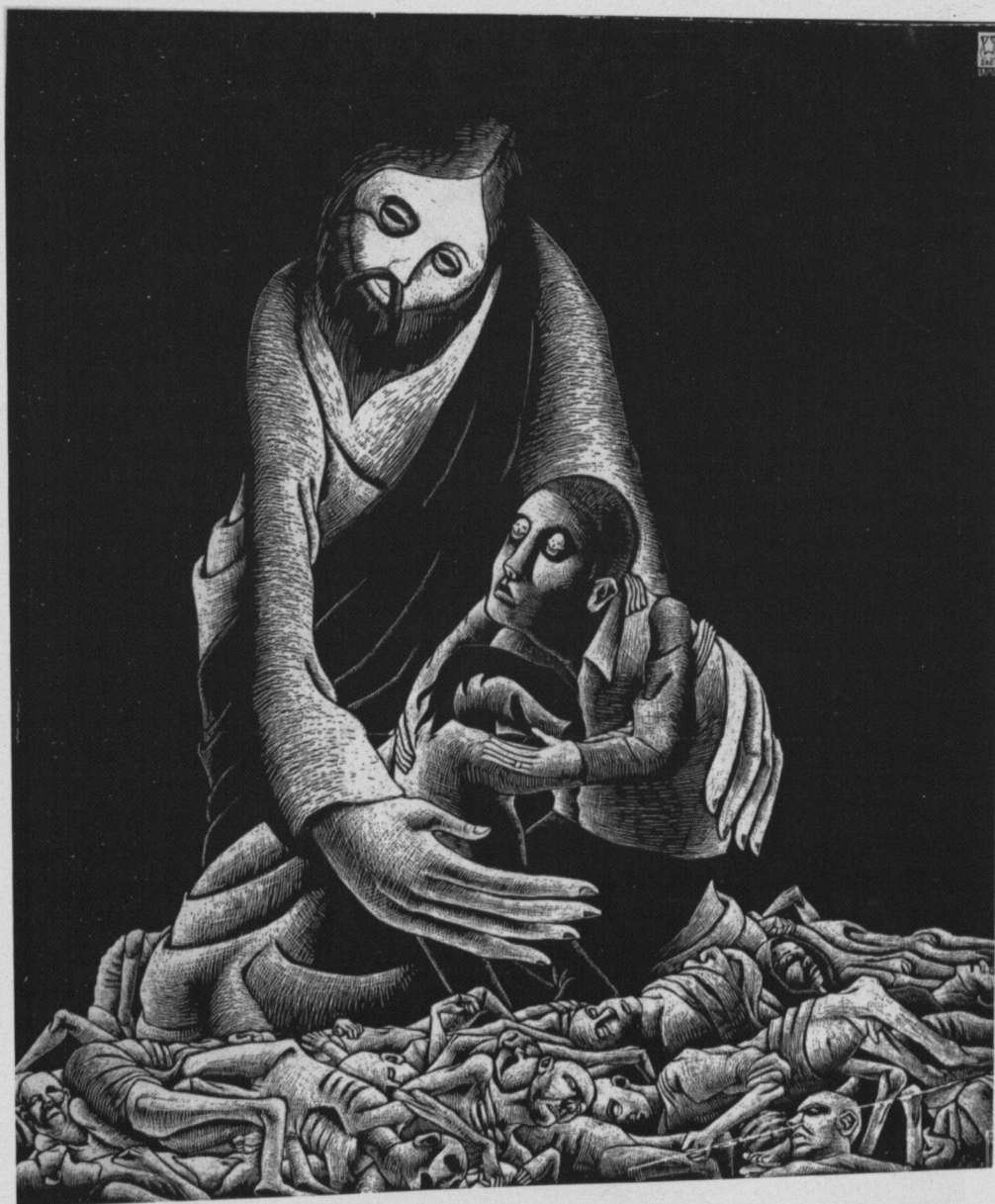
Na 1999 staat er minder duidelijk één onderwerp centraal in Schaffs werk. Er blijft echter wel een centraal punt aan te wijzen. Dat is de omgang met ervaringen en het verbeelden van die ervaringen in beeldend werk. Hiermee sluit Schaff uiteraard aan bij een lange en eerbiedwaardige traditie. Hij kiest daarin echter een geheel individuele plek. Zijn eigen traumatische en bepalende ervaringen vervlecht hij met algemenere en universele ervaringen, daarbij de toeschouwer achterlatend met de vraag in hoeverre

1 Artist's statement – *Holocaust Memory work* <<http://www.williamschaff.com>> (08-08-2002).

hij zijn eigen ervaringen terug vindt in of kan projecteren op het werk. Juist door deze reflectie waartoe Schaffs werk oproept, wordt de toeschouwer ook gedwongen zich de universele vragen te stellen en die te herleiden tot zijn eigen ervaringen en vice versa. De permanente beweging en het ontbreken van een antwoord die dat tot gevolg heeft, bevestigen nogmaals het postmoderne karakter van Schaffs kunst.

William Schaff, 'Bearing history's burdens' (jaar onbekend).

William Schaff, 'September 3rd 2001' (2001).